

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Boekholtstraat 22

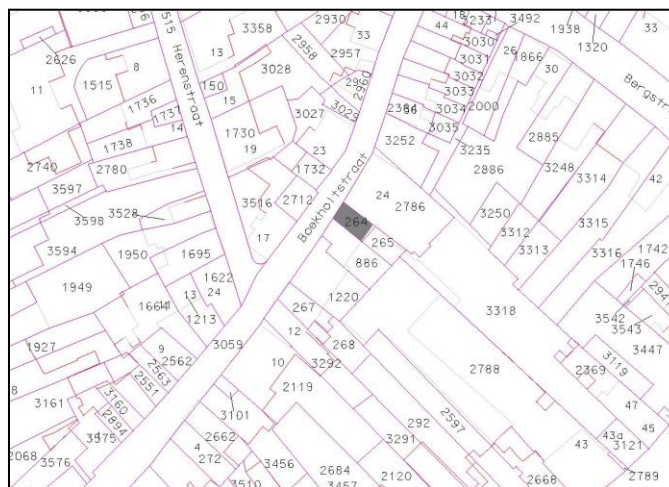
Monumentnummer : GM101

Straat : Boekholtstraat
Huisnummer : 22
Toevoeging : ---
Postcode : 6981 CW

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : C
Nummer : 264, C265

Naam object : --
Bouwjaar : 1615
Bouwstijl : --
Architect : --
Oorspronkelijke functie : woonhuis
Huidige functie : kantoor/winkel mosterdmuseum

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 10-02-2014
Datum aanwijzing : 13-01-2015

Situering

Linker woning in rij van twee, oorspronkelijk drie, woningen gelegen aan de Boekholtstraat binnen de historische binnenstad van Doesburg nabij de aansluiting van de Heerenstraat. Het pand staat in de rooilijn aan de straat.

Hoofdopzet

Meest linker deel van een rij van oorspronkelijk drie woningen van één bouwlaag onder één hoog zadeldak evenwijdig aan de straat tussen topgevels. Boekholtstraat 22 is twee vensterassen breed op een vrijwel rechthoekige plattegrond. Het pand is aan de achterzijde onderkelderd.

Historie

De Boekholtstraat is gelegen op de grens van de oudste stadskern uit de eerste helft van de dertiende eeuw en de in 1343 gestichte zuidelijke stadsuitbreiding. De straat wordt gekenmerkt door kleinschalige bedrijfsmatige bebouwing, afgewisseld met woonhuizen, van één of twee lagen. De gebouwen in de straat hebben een kap parallel aan de straat of haaks op de straat.

Beknopte bouwgeschiedenis

Het pand is afgaande op de aanwezige jaartalankers in de voorgevel, gebouwd in 1615, samen met het adres Boekholtstraat 20. De aanwezige zolderbalklaag, kapconstructie en het formaat baksteen dat is gebruikt (25x12x5 centimeter, tien lagen 62 centimeter) voor de linker topgevel passen goed in dit beeld. Het pand is zeer waarschijnlijk van meet af aan als rij van drie woningen opgezet geweest, een situatie die in Boekholtstraat 22 uitermate goed bewaard is gebleven. In de negentiende eeuw zijn in het pand de vensters vervangen. Na een periode van leegstand als gevolg van een onbewoonbaarheidsverklaring kwam het pand in 1974 in gebruik als kantoor en winkel voor het Doesburgs Mosterdmuseum, een functie die het gebouw nog heeft. De voorgevel is toen ontleisterd en afgezien van het maken van twee verbindingen naar een nieuw gebouwd tentoonstellingsgebouw links van het pand, vonden nadien slechts kleine wijzigingen plaats.

Exterieur

De gemetselde gevel is van Boekholtstraat 20 en 22 samen is vijf vensterassen breed, waartoe drie vensterassen tot nummer 20 behoren en twee vensterassen deel uitmaken van Boekholtstraat 22. De vensters in de gevel zijn schuifvensters met wisseldorpel waarin vijftienruits onder- en bovenramen zijn gevat. Diverse bouwsporen van dichtgemetselde vensters met gemetselde ontlastingsbogen geven de positie aan van oorspronkelijke bakstenen kruiskozijnen. Een dubbele hemelwaterafvoer markeert de scheiding tussen de nummers 20 en 22, het metselwerk loopt echter gewoon door. De vensters zijn alle uitgevoerd als schuifvenster met wisseldorpel en houten lekdorpels en hebben negenruits onderramen en zesruits bovenramen. De kozijnen hebben gepende verbindingen met toognagels.

Geheel links is de voordeur van Boekholtstraat 22 gesitueerd. De tweevaks paneeldeur heeft amandelvormige kussens en een geprofileerd kalf met vierruits bovenlicht. Boven de entree is in het metselwerk een gekoppelde segmentboog als bouwspoor zichtbaar. Rechts van de deur een schuifvenster dat wat hoger is geplaatst dan de vensters van nummer 20. Het is voorzien van duimen voor luiken en rondom met een houten lijst

afgetimmerd, behorend bij het gepleisterde gevelbeeld van voor 1974. Midden boven deur en venster is onder de goot een zolderluik geplaatst in een grenen kozijn.

De gevel heeft boven de vensters, ter plaatse van de zolderbalklaag, gesmede staafankers, afgewisseld met jaartalankers, samen de datering AO 1615 vormend. De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten met een plansiergoot op klossen. De dakvlakken zijn belegd met rode, oude Hollandse pannen, waarin een klein kunststof dakraam is opgenomen.

De linker zijgevel is boven de daklijn van het buurpand deels zichtbaar en is uitgevoerd als gemetselde tuitgevel, aan de bovenzijde afgesloten met een hardstenen dekplaat. De gevel is gemetseld met handvorm bakstenen in kruisverband met vlechtingen.

De twee vensterassen brede achtergevel is tweelaags en heeft een gevelindeling met een venster in het midden met (vanuit de tuin gezien) rechts een deur en links een dichtgemetselde doorgang. Het venster heeft een negenruits draairaam met eronder een kelderlicht dat aan de bovenzijde wordt ontlast met een rollaag. Rechts van het venster is in een grenen kozijn op hardstenen neuten een opgeklampte delendeur gehangen met een smal enkelruits bovenlicht boven een geprofileerd kalf. De deur is voorzien van gesmeed hang- en sluitwerk. De klink aan de buitenzijde van de klinketsluiting is verdwenen. Links van het venster is een verdiept dichtgemetseld en gepleisterde deuropening aanwezig.

Op de verdieping twee waarschijnlijk ingekorte schuifvensters met achtruits onderramen en vierruits bovenramen met wisseldorpel. De kozijnen hebben gepende verbindingen met toognagels. Het linker kozijn is voorzien van een luikspanning.

De gevel heeft gesmede, Y-vormige muurankers waarbij de balkkoppen zijn afgedekt met roodgebakken tegels en wordt aan de bovenzijde afgesloten met een zinken bakgoot op stalen beugels. Het dakvlak is belegd met rode, oude Hollandse pannen en voorzien van een klein kunststof dakraam. Onder de nok steekt een zwaar gedimensioneerde, vierkant gemetselde schoorsteen uit het dakvlak.

De achtergevel is rechts koud tegen de oudere zijmuur gemetseld,. Daartegen staat op de erfgrans een oude bakstenen muur met twee vensters die in het verleden tot halverwege de vensterhoogte is afgebroken en vanaf daar met machinale baksteen als dunnere muur is herbouwd ten behoeve van een loods van het mosterdmuseum. Het oude metselwerk is overwegend in staand verband gemetseld.

Interieur

Kelder: de kelder is gesitueerd onder de achterkamer met insteek en bereikbaar middels een gemetselde, bakstenen trap met eiken hoek treden onder de open trap naar de insteekkamer. De geheel gepleisterde kelder is zo breed als het huis en voorzien van een tongewelf haaks op de nokrichting van het dak. Rechtsachter is een kelderlicht aanwezig. In de kelder is in het verleden een gemetselde, bakstenen kolom aangebracht, ongetwijfeld ten behoeve van de - nu verdwenen – gangmuur in de achterkamer op de begane grond.

Begane grond: de indeling bestaat uit hoge, ongedeelde voorkamer met een achterkamer en daarboven een insteekkamer, van de voorkamer gescheiden door en lichte tussenwand waarin centraal een gekoppelde stookplaats met schoorsteenkanaal

is opgenomen. Links van de schouw in de voorkamer zijn twee houten puien boven elkaar geplaatst met paneeldeuren met meerruits bovenvak, geflankeerd door een meerruits binnenraam.

De ruimte aan de straat wordt van daglicht voorzien door een schuifvenster en het bovenlicht van de entree. De alternerende, enkelvoudige balklaag is vrij in het zicht en is ingebalkt in de voor- en achtergevel. De balkopleggingen worden geaccentueerd door houten, gesneden sleutelstukken met ojiefprofilering uit de bouwtijd van het huis. Ter plaatse van een vroegere trapopgang en het rookkanaal zijn in de balklaag ravelingen opgenomen. De rechter zijmuur is ontleisterd en uitgevoerd als vakwerk wand met twee stijlen en een viertal regels met halfhouts gespijkerde verbindingen. De vakken zijn gevuld met metselwerk in leem, passend gemaakt met stroomwerk. De linker bouwmuur is ontleisterd en gemetseld van grote kloostermoppen waardoor in 1974 een brede doorgang naar de museumruimten is gemaakt. De opening wordt ontlast met een segmentboog. De houten schouw in de voorkamer is in of na 1974 voorzien van gesneden houten consoles.

De achterkamer heeft eveneens een schouw. Deze (keuken-)schouw is hoger dan het exemplaar in de voorkamer en voorzien van geometrische decoratie en consoles in blank hout. Ook hier is de vakwerk wand in het zicht. Het plafond is de licht gedimensioneerde enkelvoudige balklaag van de bovengelegen insteekkamer. Een verdwenen gangmuur in het verlengde van de deur naar de tuin tekent zich als bouwspoor in de verf af. In de balklaag is ter plaatse van de stookplaats een – in het verleden aangepaste – raveling opgenomen. De kamer wordt verlicht door een schuifvenster in de achtergevel en het bovenlicht boven de toegang naar de tuin. De achterdeur is een opgeklampte delendeur, voorzien van gesmeed hang- en sluitwerk, waarbij vooral de klinketsluiting aan de binnenzijde moet worden genoemd. Een paneeldeur met meerruits bovenvak geeft vanuit de achterkamer, door de zijgevel, toegang tot de museumruimten.

Eerste verdieping: een open, houten steektrap uit 1974 voert vanuit de voorkamer naar een paneeldeur met meerruits bovenvak van de insteekkamer aan de achterzijde. Het vertrek wordt door twee schuifvensters in de achtergevel van daglicht voorzien. De enkelvoudige zolderbalklaag is vrij in het zicht en bij de opleggingen voorzien van gesneden sleutelstukken met ojiefprofilering, identiek aan de sleutelstukken bij de voorgevel. De kamer is niet voorzien van een schouw, het vierkant gemetselde en gepleisterde rookkanaal voert op de scheiding met de voorkamer naar boven. De aangepaste raveling in de enkelvoudige balklaag geeft aan dat het in het verleden moet zijn gewijzigd of is vervangen.

Zolder: deze is via een in 1974 gerealiseerde doorgang vanuit de zolder van het museumgebouw toegankelijk. In de zoldervloer geeft een luik de oorspronkelijke trapopening aan. De zolder is met een moderne wand van kalkzandsteen blokken afgescheiden van de zolder van Boekholtstraat 20. De kapconstructie is volledig in het zicht en bestaat uit een gestapeld, eiken dekbalkgebint met flieringbalken die de sporenkap opvangen. Het gebint staat dicht bij de scheiding met Boekholtstraat 20 en is genummerd met gehakte telmerken V, aan de straatzijde met een smallere steekbeitel gehakt. Het onderste gebint heeft rechts aan de straatzijde brandsporen. Het gestapelde juk is daarom in het verleden vervangen door een machinaal gezaagd exemplaar van ongeschaafd naaldhout met gepende verbindingen en toognagels. De daksporen zijn ongeschilde, rondhouten sparren die in de nok halfhouts zijn verbonden en zijn voorzien van halfhouts gespijkerde haanhouten. Als gevolg van de genoemde brandschade zijn enkele sporenparen aan de zijde van het rechter buurpand in het verleden vervangen

door machinaal gezaagd naaldhout. Een vierkant gemetseld rookkanaal van beide schouwen op de begane grond voert vanaf de zoldervloer tot in de nok. De top is in het verleden vervangen.

De linker topgevel is voorzien van twee dichtgemetselde vensteropeningen boven elkaar, die met een segmentboog zijn ontlast en rollagen als onderdorpel hebben. De hoekoplossingen met klezoren maken duidelijk dat de openingen uit de bouwtijd dateren.

Bouwhistorie

Interessant is het gegeven dat de geveltop links op grond van de gebruikte baksteenmaten (25x12x5 centimeter, tien lagen 62 centimeter) zeer goed past bij het eikenhouten gebint, de zolderbalklaag met sleutelstukken en de jaartalankers AO 1615 in de voorgevel. Deze gevel is echter gebouwd op een oudere muur die van oudsher heeft behoord bij een gesloopte voorganger van het linker buurpand. Deze muur is op de begane grond gemetseld met de reeds genoemde forse kloostermoppen en wordt vlak boven de zoldervloer beëindigd met een ingemetselde muurplaat die heeft behoord bij dat buurpand. Deze muur is ook vanaf de tuin goed zichtbaar in de vorm van een bouwnaad rechts in de achtergevel van Boekholtstraat 22. Meteen boven de muurplaat zijn op regelmatige afstand de bouwsporen zichtbaar van de in 1615 ingemetselde daksporen van dat buurpand. In een enkel geval is bovendien een restant van een dakspoor behouden gebleven. De (resten van) het linker buurpand zijn vermoedelijk in 1962 ten behoeve van de bouw van het latere museumgebouw gesloopt. Mogelijk kan een dendrochronologische datering van het bouwfragment uitsluitsel geven over de ouderdom van de voorloper van Boekholtstraat 24.

Bouwdossiers

27- 06-1962:	bouwen werkplaats voor Ubbink handelsonderneming (Boekholtstraat 24-26)
28-01-1974:	verbouw Boekholtstraat 22-26

Literatuur

- Haans, F.A.C., H. J. van Capelleveen, *Beschrijving Boekholtstraat 22 Doesburg*, 17-5-1990 (adviesnr. 115b)
- Haans, Frank, *Monumentengids Doesburg*, Utrecht 2008, 138

Waardering

Het pand dateert uit 1615 en is in de negentiende eeuw en in 1974 verbouwd. Leidend voor de waardebeoordeling zijn het vrijwel gaaf bewaard gebleven historische casco en de ruimtelijke indeling van het pand alsmede de daaruit volgende architectuur. Voorts is de stedenbouwkundig-historische relatie met de verkaveling en de cultuurhistorie van het pand van belang en de ligging direct aan de straat.

Het object Boekholtstraat 22 is van algemeen belang voor de gemeente Doesburg vanwege de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

Het pand is architectuurhistorisch van belang vanwege de herkenbaar gebleven historische gevels, de herkenbaar gebleven historische bouwmassa en hoofdvorm met steil zadeldak tussen gemetselde topgevels.

Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de lokaal-topografische situatie, de bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit en de ruimtelijke samenhang met de buurpanden.

Het pand is van cultuurhistorische waarde vanwege de bewaard gebleven historische indeling en de bouwmassa met vanuit bouwhistorisch oogpunt belangwekkende kelder, balklagen, kapconstructie en diverse bouwsporen die inzicht geven in de bouwhistorie en gebruik van het pand en de gesloopte voorganger van Boekholtstraat 24.